

SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLERİN MESLEK ETİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ: MANAVGAT'TA BİR UYGULAMA

THE OPINIONS OF THE CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS ON PROFESSIONAL ETHICS: AN APPLICATION IN MANAVGAT

Ebru ASLANTAŞ KAYNAR*, Ali APALI**

* Öğr. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Manavgat Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Bölümü, ebruaslantat@akdeniz.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2219-9706>

** Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu, Muhasebe ve Finans Yönetimi Bölümü, aapali@mehmetakif.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3521-0150>

ÖZ

Muhasebe meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerini yerine getirirken mesleki etik ilke ve kurallarının bilincinde olması ve önemini kavraması gerekmektedir. Bu araştırmanın amacı, Antalya İli, Manavgat ilçesindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin meslek etiğine ilişkin görüşlerinin yaşa, cinsiyete, mükellef sayısına, mesleki deneyim yılına, eğitim durumuna ve gelir düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır. Araştırmada nicel veri analizinde en çok tercih edilen anket veri toplama yöntemi uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 23 paket programı kullanılarak hipotezler test edilmiş ve çıkarımlarda bulunulmuştur. Verilerin analizinde Korelasyon Analizi, Frekans Dağılımı, Mann Whitney U Testi, Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, mesleki etikle ilgili görüşlerin yaş, gelir düzeyi ve deneyim yılına göre farklılaşmadığı, cinsiyet, eğitim durumu ve mükellef sayılarına göre farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Mesleki etikle ilgili eğitim verilmesi gerektiği, etik dışı davranışların mesleğin itibarını zedelediği, meslek etiğiyle ilgili alınan eğitimlerin, vicdani yaptırımların ve mesleki deneyimlerin önemli olduğunun farkında oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Etik, Meslek Etiği.

Jel Kodları: M40, M41

ABSTRACT

Professional accountants should be aware of and understand the importance of professional ethical principles and rules while performing their professional activities. The aim of this research is to reveal whether the opinions of the Independent Accountants and Financial Advisors on professional ethics in Antalya Province, Manavgat district differ according to age, gender, number of taxpayers, years of professional experience, education level and income level. In the research, the most preferred survey method in quantitative data analysis has been applied. In order to analyze the research data and test the hypotheses the SPSS 23 package program has been used and a number of inferences have been made subsequently. In the analysis of data, Correlation Analysis, Frequency Analysis, Mann Whitney U Test, Kruskal Wallis test were applied. As a result of the research, it has been revealed that the views on professional ethics do not differ according to age, income level and years of experience, but differ according to gender, education level and the number of taxpayers. It has been concluded that they are aware of the need to provide training on professional ethics, that unethical behaviors damage the reputation of the profession, that the training received on professional ethics, conscientious sanctions and professional experience are important.

Keywords: Accounting, Ethics, Professional Ethics.

Jel Codes: M40, M41

1. GİRİŞ

Muhasebe mesleği, ürettiği bilgiler açısından kullanıcı sayısının çok olması sebebiyle doğru, güvenilir ve tarafsız bilgi üretmek durumundadır. Muhasebe mesleğiyle ilgili meslek kanununun yanında mesleki etik ile ilgili düzenlemelerin olması muhasebenin ürettiği bilgilerin doğru, güvenilir ve tarafsız olmasını sağlamaktadır.

Son yıllarda ulusal ve uluslararası çapta meydana gelen etik dışı uygulamalar ve muhasebe skandalları muhasebe bilgi kullanıcılarının güvenini sarsmaktadır. Meslek mensuplarının mükellef adına vergiden kaçınma girişimi, mükelleflerden gelen baskılar, etik kuralların meslek mensubunu tarafından yeterince bilinmemesi, meslek mensubunun para kazanma hırsları ve müşteri kaybetme kaygısıyla yapmış olduğu etik dışı davranışlar mesleğin itibarını zedelemektedir, Etik dışı uygulamaların artması zamanla meslek örgütleri tarafından mesleki etik ile ilgili ilke ve kuralların konulmasına ya da var olan kuralların geliştirilmesine neden olmuştur. Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe meslek etiği ilke ve kurallarını bilmesi ve meslek etiğinin bilincinde olmaları gerekmektedir. Mesleki etik ilke ve kurallarına bağlı olarak mesleki faaliyetlerini sürdürmeleri hem mesleği güvenilir hale getirecek hem de mesleğin gelişimine katkı sağlayacak ve mesleğin saygınlığını artıracaktır.

Çalışmada öncelikle etik, meslek etiği, muhasebe meslek etiği ve önemi, meslek mensuplarının uyması gereken temel ilkelere değinilecek ve sonrasında araştırma kısmında Antalya İli, Manavgat ilçesinde faaliyet gösteren Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler ile meslek etiği üzerine yapılan araştırma sonuçları değerlendirilecektir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Etik ve Meslek Etiği

Etik, Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde ahlaki, ahlakla ilgili ve çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması ya da kaçınması gereken davranışlar olarak tanımlanmıştır (www.sözlük.com.tr). Doğru olanı yanlıştan ayırt etme kabiliyeti ve doğru olanı yapma sorumluluğudur (Bilen ve Yılmaz, 2014: 58). Etik, törelerin günlük hayat akışı içinde anlık olarak ortaya çıkabilecek sorunlara ilişkin olarak aklın ilkeleriyle tekrar yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016:100).

Meslek etiği, bir meslek grubuna bağlı olanlar tarafından uyulması gereken ahlaki ilkeleri ifade etmektedir ve genel olarak o meslek grubunun genel ilkelerini ve standartlarını ortaya koymakta ve mesleği icra edenler için yol gösterici olmaktadır (MEGEP, 2016: 6). Etik değerleri olan kişiler, mesleki etik değerlerini kolay bir şekilde kazanır ve mesleki etik ilkelerini bilen kişiler meslekte doğru ve yanlışları ayırt edebilir durumdadır (Kayabaşı, 2018: 1). Bir işin temellerinin etik ilkelere dayanması gerekmektedir. Bu şekilde toplum etik olarak kabul ettiği bir işi ancak meslek olarak kabul edebilir. Toplum tarafından etik olarak kabul edilmeyen bir iş meslek olarak sayılamaz. Mesleki etik ilkeleri aynı meslekte çalışan bireyler için gerekli olan ilkelerdir (Güler, Heybet ve Budak, 2022: 71). Her mesleğin kendine has ahlaki kurallarının olması gerekir ve bu kurallara uyulduğu takdirde meslekler hak ettiği itibarı kazanabilir (Dinç ve Kaya, 2006: 142). Meslek etiği, her bir meslek üyesinin iyi olmasına dayanır ve verimliliğin ve kalitenin artırılmasında önemli bir paya sahiptir (MEGEP, 2016: 7). Meslek etiği, meslek mensuplarının takip etmeleri gereken ve mesleğin faaliyetlerini yerine getirirken meslek mensupları tarafından uyulması gereken etik ilke ve kurallardır. Etik kuralların temelleri bazen geleneklere bazen dine bazen de mesleklerin özelliklerine göre biçimlenmektedir. Her alanda meslek etiği gündeme gelmekte ve her mesleğin kendine özgü kurallarını oluşturma çabaları göstermektedirler. Meslek etiği çalışma ya da iş hayatının önemli ve büyük kısmını oluşturmaktadır. Her toplumda ve her meslekte mesleki etiğe ihtiyaç vardır ve mesleki örgütler etik kurallar çerçevesinde gelişme göstermektedir (Öztürk ve Kutlu, 2019: 124-127). Bireylerin mesleklerinin gereğini yerine

getirirken bu ilke ve davranış kurallarına uygun davranması beklenmektedir (Atacan ve Genç, 2020: 77). Etik ilkelerin saptanması ve meslek mensuplarının bu ilkeler doğrultusunda davranmalarının beklenmesinde kabul edilebilir davranışların tanımlanması, mesleğin yerine getirilmesinde kalite standartlarının yükseltilmesi, meslek mensuplarının kendi davranışlarının karşılaştırabilecekleri öz değerlendirme fırsatlarının sunulması, mesleki davranışların ve sorumlulukların çerçevesinin çizilmesi, mesleki kimliğin gelişiminde aracılık edilmesi, mesleki olgunluğun işaretlerinin belirlenmesi gibi bazı beklentiler önemli bir rol oynamaktadır (Aydın, 2021: 90-91).

2.2. Muhasebe Meslek Etiği ve Önemi

Muhasebe meslek etiği, muhasebe meslek mensuplarının, muhasebe bilgilerini objektif, doğru ve zamanında kullanıcılara ulaştırmak için mesleklerini yerine getirirken davranışlarını düzenleyen uyulması gereken kurallardır (Özçelik ve Angı, 2017: 155). Muhasebe meslek etiği, ruhsatlı meslek mensuplarının yeterlilik, tarafsızlık, güvenilirlik, bağımsız karar alabilme, kendi kendilerinin denetlemelerinin ve dürüstlüğü simgesidir ve ruhsatlı meslek mensuplarının itibarını artırdığı gibi alçaltıcı davranışlardan da korumaktadır (turmob.org.tr; Bilen ve Yılmaz, 2014: 71).

Bazı şirketlerde meydana gelen muhasebe skandalları, muhasebe uygulamaları ve mesleki etikle ilgili kamu güveninin zayıflamasına neden olmuştur, bu durum üzerine mesleki etik ve kuralların tüm dünyada güncelleştirilmesine ve yeni kanunların çıkarılmasına özen gösterilmesine sebep olmuştur (Ayvaz ve Geçkil, 2018: 18). Meslek etiğinde etik değerlerin var olması, o meslekte günlük işlerin başarısını doğrudan etkilemekte ve çalışanların performansını arttırmaktadır. Muhasebe meslek etiğinde amaç, topluma doğru ve güvenilir muhasebe bilgileri sunmaktır (turmob.org.tr). 1980'den sonra Türkiye'de rekabetçi ortama geçilmesiyle beraber iş ahlakında bozulmalar meydana gelmiş ve ahlaki olmayan uygulamalar hem kişisel hem de kurumsal düzeyde görülmüştür. Banker skandalları, bankaların boşaltılması, rüşvet gibi olaylardan dolayı iş ahlakının öğretimi Türkiye'de önemli bir hale gelmiştir. İş ahlakına uymak, genel ahlak ilkelerine ve adalete uygun davranmak işletmelerin uzun dönemli amaçlarına hizmet etmektedir. İş ahlakına uymayan işletmeler insan kaynakları bakımından zayıflayıp itibarını kaybedecek ve işletmelerin uzun dönemli amaçlarına zarar verecektir (Arslan, 2012: 23-27).

Meslek mensuplarının müşterilere ve topluma karşı sorumluluklarıyla tutarlı birtakım davranışlar sergilemeleri beklenmektedir. Mesleğin güvenilirliğini sağlamak ahlaki ilkeler bağlı kalarak başarılabilir (Akenbor ve Tennyson, 2014: 1381). Ulusal ve uluslararası meslek kuruluşları, meslek mensuplarının uymaları gereken etik ilkeleri belirlemiş, meslek kuruluşları tarafından etik eğitimi ile ilgili çalışmalara başlanmış, muhasebe meslek etiği ile ilgili etik kongreleri düzenlenmiştir. Meslek mensuplarının bu ilkelere uyması kamu yararı ve meslekten beklenen faydaların sağlanması içindir (Demir, 2015: 351). Ekonomik dengelerin şeffaf olmasını ve bilgilendirme görevi olan muhasebecilerin gelişmiş bir ülke olabilmek için etik sistemin ortasında olduğunun unutulmaması gerekir (Karacan, 2014: 78).

Mesleki faaliyetler muhasebe meslek mensupları tarafından yerine getirilirken üretilen muhasebe bilgilerinin kullanıcıları çok geniş bir kesim olduğundan etik daha önemli bir hal almaktadır. Etik dışı davranışlar, bir grup kullanıcının haksız kazanç sağlamasına, diğer bir grup kullanıcının ise haklarının kaybına neden olacaktır. Etik dışı davranışlardan kaynaklı olan kazanç ve kayıplar muhasebe mesleğinin saygınlığını olumsuz etkileyecektir ve sosyal sorumluluk kavramının gereği yerine getirilmemiş olacaktır. Bu sebeple muhasebe meslek etiği sosyal sorumluluk kavramının gereklerinin yeri getirilebilmesi bakımından önemli bir unsurdur (Özçelik ve Keskin, 2017: 141). Muhasebe mesleğinde yapılacak olan etik dışı davranışların etkisi bütün topluma yayılabilir (Kutlu, 2008:148). İşletmelerde ahlaki kurallara uymamanın maliyetleri; işletmeler açısından itibar kaybı, cezai yaptırımlar, satış kaybı vb. kayıplar olabileceği gibi işletmenin çökmesi ve yok olmasına kadar gidebilir. Ahlak

dışı davranışların maliyeti tahmin edildiğinden daha da ağır olabilir. Bu sebeple yönetici ve çalışanların meslek ahlakını bilerek ve sindirerek bu duruma uygun şekilde davranmaları gerekir (Kutlu, 2011: 47-48). Meslek elemanlarının kişisel ahlaki yapısı meslek ahlakını da etkileyebilmektedir. Yalnız, kişinin ahlaki yapısının çok iyi olması aynı zamanda çok iyi meslek ahlakına da sahip olduğu anlamına gelmemektedir (Çukacı, 2006: 91). Muhasebe mesleğinde kamusal sorumlulukların tam anlamıyla yerine getirilmesinde mesleki bilgi ve deneyim yeterli olmayıp, sunulan hizmetin kalitesi, bilgi, tecrübe ve meslek etiği kurallarına uymalarına bağlıdır (Bilen ve Yılmaz, 2014: 58). Meslek etiğiyle ilgili olan değerlerin bir kısmı vicdani kanaatlere dayanırken, bir kısmı da o işin bağlı olduğu meslek örgütleri tarafından düzenlenmiş yazılı kurallara dayanmaktadır. Bu değerlerin ihmali ya da ihlali olması durumunda yasal yaptırımlar daha ağır olabilirken, meslek örgütlerinin yaptırımları daha hafif olabilir (Kutlu, 2008:147).

2.3. Meslek Mensuplarının Uyması Gereken Temel Etik İlkeler

Resmî Gazete’de 2001 yılında TÜRMOB tarafından “Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Meslek Ahlak Kuralları ile İlgili Mecburi Meslek Kararı” yayınlanmıştır. Bu mecburi meslek kararının amacı; meslek mensuplarının toplum, müşteriler ve diğer meslek mensuplarıyla ilişkilerinde uyulması gereken kuralları içermektedir. Meslek ahlak kuralları, meslekle ilgili davranış standartlarının seviyesini belirlediği gibi cezalandırılması gereken davranışların belirlenmesinde temel oluşturur (turmob.org.tr).

Muhasebe meslek etiğiyle ilgili meslek mensuplarının uyması gereken etik ilkeler Resmî Gazete’de 19.10.2007 tarihinde “Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkındaki Yönetmelik” kapsamında dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve özen, gizlilik ve mesleki davranış olarak beş başlık altında sınıflandırılmıştır. Bunlar aşağıdaki gibidir (resmigazete.gov.tr).

- **Dürüstlük:** Meslek mensuplarının tüm mesleki faaliyetlerinde ve iş ilişkilerinde doğru sözlü ve dürüst davranmalarıdır.
- **Tarafsızlık:** Yanlı ya da önyargılı davranarak; üçüncü kişilerin haksız ve uygunsuz bir şekilde yapmış olduğu baskıların meslek mensuplarının mesleki kararlarının etkilememesi ve engellemesidir.
- **Mesleki Yeterlilik ve Özen:** Meslek mensubunun mesleki faaliyetlerinin yerine getirirken teknik ve mesleki standartlara uygun olarak, özen ve çaba içinde davranmasıdır.
- **Gizlilik:** Meslek mensuplarının mesleki faaliyetleri sonucunda elde ettiği bilgileri açıklamasını gerektirecek bir hak ya da görevi olmadıkça üçüncü kişi ya da gruplara bu bilgileri açıklamaması ve bu bilgilerin meslek mensubunun ya da üçüncü kişilerin çıkarları için kullanılmamasıdır.
- **Mesleki Davranış:** Meslek mensuplarının mevcut kanun ve yönetmeliklere uymasını ve mesleğin saygınlığını zedeleyecek her türlü davranıştan kaçınmasını ifade etmektedir.

3. LİTERATÜR TARAMASI

Muhasebe meslek mensuplarının meslek etiğine ilişkin görüşleri, meslek etiği algısı ile ilgili meslek mensuplarına uygulanmış ulusal ve uluslararası bazı nicel çalışmalar şu şekildedir.

Cohen, Pant ve Sharp (2001) tarafından Kanada’da toplamda 340 öğrenci ve deneyimi 3-5 yıl arasında olan meslek mensubuna yapılan çalışmanın sonucunda etik karar verme hususunda önemli bir şekilde farklı davrandıkları ortaya çıkmıştır.

Ergün ve Gül (2005) tarafından Balıkesir ilinde 70 meslek mensubuna yapılan çalışmada; muhasebe meslek mensuplarının en önemli gördükleri etik kuralların; dürüstlük, güvenilirlik, mesleki bilgi ve yeterlilik, bağımsızlık, yasalara bağlılık, şeffaflık, sır saklama ve mesleki sorumluluk olduğu ortaya çıkmıştır.

Aymankuy ve Sarıoğlu (2005) tarafından Balıkesir il merkezinde 40 meslek mensubuna yapılan çalışmada; muhasebe meslek mensuplarının meslek etiği konusuna duyarlı kalmadıkları ve sürekli kendilerini geliştirme konusunda istekli ve gönüllü oldukları ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda meslek mensuplarının yasal boşlukları müşteri lehine yorumladıkları ortaya çıkmıştır. Muhasebe meslek etiğini benimseyen ve benimsemeyenlerin oranını birbirine çok yakın çıkmıştır. Meslek mensuplarını etik dışı davranışlara iten nedenlerin başında mükellefler ve yasaların olduğu görüşü ortaya çıkmıştır.

Çukacı (2006) tarafından İzmir İlinde 62 meslek mensubuna yapılan çalışmada muhasebe meslek mensuplarının yaş, mesleki deneyim farkı olmaksızın çoğunun mesleğin belirlenmiş olan etik kurallarına uygun davrandıkları gözlenmiştir.

İşgüden ve Çabuk (2006) tarafından Balıkesir ilinde 103 meslek mensubuna yapılan çalışmada; meslek mensuplarının mesleki etik ilkelerine önem verdikleri ve bu ilkelere uygun davranışları durumunda maddi ve manevi yönden kazançlı olacaklarının farkında oldukları tespit edilmiştir. Meslek mensupları etik ilkelere gerekli özeni göstermediklerinde ise, olumsuz bir şekilde etkilenecekleri düşünülmektedirler ve meslek mensuplarının bu sebeple etik ilkelere ve etik ihlallerine duyarlı olduklarını ancak yeterince titiz davranmadıkları belirtilmiştir.

Kutlu (2008) tarafından Kars ve Erzurum illerinde 136 meslek mensubuna yapılan çalışmada; meslek mensuplarının etik ikilemler yaşadığı ancak ikilemin yoğunluğunun yaş, gelir düzeyi, müşteri gibi değişkenlerin etkisiyle farklılaşabildiği; etik ikileme sebep olan müşteri kaybetme endişesinin de değişkenlerin etkisiyle farklılaşabildiği; etik ikilemden çıkmışta rol alan kültürel çevreyle ilgili faktörlere yöneltilen önem yaş ve eğitim durumuna bağlı olarak farklılıklar gösterdiği şeklinde belirtilmiştir.

Soylu (2010) tarafından Konya’da 102 meslek mensubuna yapılmış olan çalışmada eğitim düzeyi yüksek olan meslek mensuplarının etik davranışları algılama düzeyinin daha yüksek olduğu, muhasebe meslek mensuplarının etik ilkelere olan duyarlıklarının şekillenmesi ve geliştirilebilmesi için meslek etiği eğitiminin gerekliliği ve önemi ortaya çıkmıştır.

Kısakürek ve Alpan (2010) tarafından Sivas ilinde 112 meslek mensubuna yapılan çalışmada; muhasebe meslek mensuplarının etik kurallara uymasında alınan eğitimlerin, çevresel baskıların, meslek örgütlerinin denetimlerinin, cezai ve vicdani yaptırımların etkili olduğu cevapları çoğunlukta olup, etik dışı davranılmasının nedeni olarak da meslek mensubunun para kazanma hırsları, meslek mensubunun ahlaki zayıflığı cevapları çoğunluk olarak verilmiştir ve meslek mensuplarının çoğunluğu meslek etiği derslerinin zorunlu olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Sakarya ve Kara (2010) tarafından Balıkesir, Bursa, İstanbul ve İzmir illerinde 226 meslek mensubuna yapmış olduğu çalışmada; muhasebe meslek mensuplarının etik algılarında cinsiyete göre anlamlı farklılıkların olduğu; ünvan ile dürüstlük ve mesleki davranış değişkeni ile anlamlı farklılıkların olduğu; mesleki deneyime göre; mesleki yeterlilik ve özen ile mesleki davranış değişkenlerine ilişkin meslek etiğine bakış açılarında anlamlı farklılıkların olduğu; mükellef sayısına göre yapılan karşılaştırmada meslek mensuplarının tarafsızlık değişkenine ilişkin meslek etiğine bakış açılarında anlamlı farklılığın olduğu

belirlenmiştir. Eğitim durumu ve gelir düzeyine göre yapılan karşılaştırmada meslek mensuplarının dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve özen, gizlilik, mesleki davranış ve etik algılaması değişkenleri ile ilgili meslek etiğine ilişkin algılamalarında bir farklılık bulunmadığı belirlenmiştir.

Yalçın (2011) tarafından Türkiye’de 412 meslek mensubu ve 580 işletmeye yapılan çalışmada; etik ilkelere uyulması gerektiği, bağımsız çalışmakta olan meslek mensuplarının dürüstlük, güvenilirlik ve tarafsızlığın mesleğin temelini oluşturduğu konusunda çoğunluğun katılımı vardır. Meslek mensuplarına yöneltilen genel sorularda kanunlar yetersiz olsa dahi etik kurallara uyulması gerektiği hususunda genel bir kabul vardır.

Yıldız (2011) tarafından Kayseri ilinde 97 meslek mensubuna yapılan çalışmada; meslek mensuplarının etik konusunda eğitimin gerekli olduğuna inanmaktadırlar ve meslek mensuplarının genel olarak meslek etiğine gereken ilgiyi gösterdikleri ve meslek etiğiyle ilgili sorumluluklarını yerine getirme hususunda özverili davrandıkları tespit edilmiştir. Meslek mensuplarının büyük çoğunluğunun toplumun çıkarlarını, bireysel çıkarlardan üstte tuttuklarını belirtmişlerdir ve mükellef ile kamu çıkarı arasında çatışma yaşandığı durumlarda kamu çıkarını daha önemsedikleri tespit edilmiştir. Meslek mensuplarını etik dışı davranışa yönelten en önemli etkili olanın mükellefler ve sırasıyla yasalar, meslek üyeleri, toplumun değer yargıları, kamu kuruluşları ve meslek odaları olduğu tespit edilmiştir.

Çiçek, Canbaz ve Keskin (2013) tarafından Kırklareli ilinde 62 meslek mensubuna yapılan çalışmada muhasebe meslek mensuplarının çoğunluğunun mesleki etik kurallarını bildiği ve buna uygun davrandıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca, katılımcıların çoğunluğunun meslek hayatında etik çelişki yaşadığı ve çoğunluğunun etik çelişki sonunda etik olan davranışı uyguladığı ortaya çıkmıştır. Yasaların yetersiz kaldığı durumlarda meslek etiğine bağlı hareket ettikleri ve yasal boşlukları müşteri lehine yorumladıkları ortaya çıkmıştır.

Ghazali ve Ismail (2013) tarafından Malezya’da 221 denetim firmalarına bağlı muhasebecilere yapılan çalışmada; cinsiyetin etik hususlardan etkilenmediği ortaya çıkmıştır. Sonuçlar, etik örgütsel kararları teşvik etmek ve korumanın bir yolunun yaşı daha büyük ve deneyimli bireyleri istihdam etmek ve elde tutmak olduğunu göstermiştir. Yönetimin yüksek etik değerler uygulandığı algılandığında ve etik dışı davranışları bu duruma göre değerlendirildiğinde çalışılardan davranışlarında etik olmalarının beklenebileceğini göstermektedir. Ayrıca, muhasebecilerin mesleki faaliyetlere daha fazla dahil olmaları durumunda şüpheli durumlara daha hoşgörülü yaklaştıkları gözlemlenmiştir.

Akenbor ve Tennyson (2014) tarafından Nijerya’da 119 meslek mensubuna yapılan çalışmanın sonucunda, Nijerya’da muhasebe etiğinin düşük bir düzeyde benimsendiği ve bunların arasında meslek mensubunun para kazanma hırsı, kişisel çıkar, işveren ve müşterilerden gelen baskılar, zayıf toplumsal değerler, bilgi eksikliği, etik davranış eksikliği, kültürel değişimin etkisi gibi faktörler ortaya çıkmıştır. En yaygın olanı muhasebecinin para kazanma hırsının olması, kişisel çıkarlar olurken, en az görüleni ise etik davranış eksikliği olduğu belirtilmiştir.

Akın ve Özdaşlı (2014) tarafından 52 meslek mensubu ve 116 muhasebe öğrencisine yapılan çalışmada muhasebe eğitimi alan öğrencilerin muhasebe meslek mensupları tarafından dürüstlük ve şeffaflık ilkelerinin ihlal edildiğini düşündükleri sonucuna varmışlardır.

Çetin ve Dağlı Şahin (2014) tarafından Isparta ilinde 115 meslek mensubuna yapılan çalışmada; meslek mensuplarının mesleki bilgiyi önemli gördükleri, mesleki etiği bir disiplin olarak gördükleri ve sır saklama konusuna özellikle önem verdikleri belirlenmiştir.

Fidan ve Subaşı (2014) tarafından İstanbul ilinde 857 meslek mensubu adaylarına yapılan çalışmada; meslek mensubu adaylarının mesleki etik konusunda yeteri kadar bilgiye sahip

olmadıkları ve mesleki etik konusunda uygulamalı olarak eğitim verilmesinin gerekliliği ortaya konmuştur.

Çelik ve Dağdeviren (2015) tarafından Antalya, Burdur ve Isparta'da (Göller Bölgesi) 311 meslek mensubuna yapmış olduğu çalışmada, meslek mensuplarının meslekle ilgili yasal düzenlemelerin yeterli olmadığı, bazı kanunların sık değişmesinin etik davranışlara neden olduğu düşüncesinde oldukları ortaya çıkmıştır. Kadın meslek mensuplarının erkek meslek mensuplarına göre etik ilkelere daha bağlı kaldıkları ortaya çıkmıştır. Eğitim seviyeleri ve yaşa göre meslek etiğine ilişkin tutumlarının çok fazla etkilenmediği gözlemlenmiştir. Çalışmada, meslek mensupları müşteri kaybetme kaygısıyla hareket etmediklerini belirtmişlerdir.

Kızıllı, Akman, Aras ve Erzin (2015) tarafından Yalova ilinde 32 meslek mensubuna yapmış olduğu çalışmada muhasebe meslek mensuplarının özel bazı konular dışında genel olarak mesleki etik kurallarına duyarlı oldukları ve kendilerini meslek etik konusunda sürekli geliştirmeye çalıştıkları gözlenmiştir.

Subaşı ve Fidan (2015) tarafından 18 ilde 1261 meslek mensubu adayı ile yapmış olduğu çalışmada; meslek mensubu adayların çoğunluğunun mesleki etik kuralları ile ilgili eğitim almadığı, bu durumda mesleki etik eğitiminin yetersiz verildiği ya da yeteri kadar verilmediğinin göstergesi olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu çalışma ile Türkiye'deki mesleki etik eğitiminin şu ana kadar uluslararası muhasebe standartları ile uyumlu olmadığı ve üniversiteler ve meslek kuruluşlarının etik ile ilgili eğitimlerini ve öğretim yöntemlerini gözden geçirmeleri gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Yılmaz, Yıldırım ve Bahar (2015) tarafından Samsun ilinde 245 meslek mensubuna yapmış olduğu çalışmada; meslek mensuplarının mesleki deneyim yıllarına göre dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve özen, gizlilik ve mesleki davranış boyutunda anlamlı bir farklılık olmadığı fakat, mesleki deneyim yılına göre 1-5 yıl kıdemli olan meslek mensuplarının genel etik algısının 16 yıl ve üstü faaliyet gösteren meslek mensuplarına göre daha düşük olduğu gözlenmiştir.

Gürbüz ve Yılmaz (2016) tarafından Eskişehir il merkezinde 245 meslek mensubuna yapılan çalışmada; muhasebe meslek mensuplarının çoğunluğunun etik ilkelerle ilgili yönetmelik konusunda detaylı bilgilerinin olduğu ve meslekleriyle ilgili yayınları takip ettikleri görülmektedir. TÜRMOB'un etik yönetmeliğinde yer alan temel etik ilkeler tercih olarak sıralandığında çalışmada birinci olarak Mesleki Davranış, sırasıyla sonrasında Gizlilik, Tarafsızlık, Mesleki Yeterlilik ve Özen ve son tercih olaraksa dürüstlük olarak sıralanmıştır.

Güney ve Biçer (2016) tarafından Erzincan ilinde 53 meslek mensubuna yapmış olduğu çalışmada; muhasebe meslek mensuplarının meslektaşlarının dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve özen, gizlilik ve mesleki davranış ilkelerine bağlı kalarak faaliyet gösterdiklerini belirtmişlerdir. Fakat, açık uçlu sorunun cevabına bakıldığında mevzuatla ilgili bilgi eksikliğinden, kalifiye elemanın yeterli olmamasından, meslek odalarının yeteri kadar destek sağlayamadığından, eğitim yetersizliğinden, haksız rekabetten, yaptırım eksikliğinden ve kurumsallaşamamaktan kaynaklı etik sorunlar yaşadığı görülmüştür.

Özçelik ve Keskin (2017) tarafından Batı Akdeniz Bölgesinde Antalya, Isparta ve Burdur İllerinde yapmış olduğu çalışmada; muhasebe meslek mensuplarının kendilerinin meslek etiğine uygun davrandıkları, meslektaşlarının meslek etiğine uygun davranmadıkları, meslek etiğiyle ilgili kanuni düzenlemelerin yeterli olmadığı, etik sorumlulukları faaliyet gösterdikleri illere ve karşılaştıkları özel durumlara göre değişiklik gösterdiği ve asgari ücret tarifesinin altında defter tutan meslek mensupları olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Özçelik ve Angı (2017) tarafından Antalya'da 238 meslek mensubuna yapılan çalışmada; meslek mensubu ve odalarının etik hususunda gerekli hassasiyeti göstermeleri gerektiği ve

etik dışı davranışların mesleğin saygınlığını azalttığı, meslek mensuplarının etik kuralları bildiklerini ve bu etik kurallara uygun davranmaya çalıştıkları belirlenmiştir.

Tuğay ve Kılıç (2017) tarafından Antalya, Burdur ve Isparta’da 384 meslek mensubuna yapılmış olan çalışmada; etik yeterlilik ve özen, etik duyarlık ve etik davranış olarak üç boyut belirlenmiş ve etik yeterlilik ve özen bakımından, meslek öncesi etik ilkeler ile ilgili yeterli düzeyde eğitim alınmasının önemli olduğu, meslek mensuplarının etik ilkelere bağlı kalmasının mesleğe saygı ve güvenin artıracığı sonucuna varılmıştır. Etik duyarlık bakımından, etik sözleşmenin, muhasebede hata ve hilelerin azalmasına katkı sağlayacağı ortaya çıkmıştır. Etik davranış bakımından ise etik sözleşmenin meslek mensupları arasındaki haksız rekabetin azalmasına katkı sağlayacağı, mesleğin saygınlığını artıracığı ve etik sözleşmenin zorunlu olarak uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Gür (2018) tarafından Bingöl ilinde 15 meslek mensubuna yapılan çalışmada meslek mensuplarının mevzuatla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları düşünüldüğü ortaya çıkmıştır ve bu durumda meslek etiğiyle ilgili dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve özen ilkeleri çerçevesinde davranmayacakları sonucunu ortaya koymaktadır. Muhasebe mesleğinde etik algısının artırılması yönünde çalışmalar yapılmasının gerekliliği, yaptırımların daha etkin hale getirilmesi gerektiği ve etiksel sorunların engellenmesine çalışılması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Kıllı, Türkoğlu ve Gülmez (2018) tarafından Malatya ilinde 161 meslek mensubuna yapılan çalışmada; muhasebe meslek mensuplarının vergilerin yüksekliği, vergi dairesi gibi devlet kurumlarındaki bürokrasinin aşırı olması ve muhasebe mesleğinin ülkemizde hak ettiği değeri görememesini etik dışı davranışların temel sebebi olarak gördükleri sonucuna varılmıştır.

Yel (2018) tarafından, Bolu ilinde 93 meslek mensubuna yapılmış olan çalışmada, muhasebe meslek mensupları için mesleğin saygınlığının kazançtan daha önemli olduğu, mesleğin saygınlığının etik ilkelere bağlı kalarak artacağı, mükelleflerle yakın ilişki içerisinde olursa dahi etik ilkelere vazgeçilmemesi gerektiği ve mesleki etik ile ilgili daha çok eğitim verilmesi; etik dışı davranıştan uzak durmalarında aldıkları eğitim ve mesleki tecrübelerin etkili olduğuna inandıkları ortaya çıkmıştır. Etik dışı davranışın sebebi olarak mükelleflerin vergiden kaçma isteği, müşteri kaybetme kaygısıyla davrandıkları ve yasal olmayan müşteri tekliflerini kabul ettiklerini ifade etmişlerdir.

Çağlar (2019) tarafından Karabük ilinde 120 meslek mensubuna yapılan çalışmada meslek mensuplarının çoğunluğunun, meslektaşlarının etik ilkelere uyup uymadığı konusunda kararsız veya meslek etiğine gereken bağlılığı göstermediklerini söylemektedir ve etik kurallara uyulmamasının nedeni olarak eğitim yetersizliği, müşteri baskısı, denetimsizlik ve daha fazla para kazanma isteği gösterilmektedir ve meslek mensuplarının meslek etiğine değer verdiğini ancak bir kısmının etik hakkında bilgilerinin çok olmadığı ortaya çıkmıştır.

Enofe, Utomwen ve Danjuma (2019) tarafından Nijerya’da toplamda 147 muhasebeci, denetçi ve şirketlerin yöneticilerinden oluşan meslek mensuplarına yapılan çalışmada, etiğin muhasebe uygulamalarında önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Arka planda etik uygulamaların bir ihtiyaç olduğu ön plana çıkmış ve raporlanan bilgilerin mesleki etik standartlarına uygun olmasını sağlama girişimlerinde etiğin muhasebe uygulamalarında rolü önemli hale gelmiştir. Etik standartların etkili bir şekilde uygulanabilmesi için muhasebeciler, şirketlerin üst yönetimi, düzenleyici kurumlar ve hükümet gibi dış paydaşların ortak çabalarına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.

Köse ve Aldemir (2021) tarafından Kırıkkale ilinde 78 meslek mensubuna yapılan çalışmada meslek mensuplarının meslek etiğinin oluşmasında en önemli unsurun eğitim, en düşük unsurun ise dini inançlar olduğu görülmüştür. Meslek mensuplarının mevzuatı takip etme, sır saklama, dürüstlük gibi ilkelerin tüm meslek mensuplarında olması gerektiğini

belirtmişler ve etik dışı davranış içinse, yasalara uyulması gerektiğini ve bazı meslek mensuplarının mükellef baskısıyla etik dışı davrandıklarını belirtmişlerdir.

Kaya ve Durmuş (2022) tarafından TRB1 bölgesinde (Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli) 400 meslek mensubuna yapılan çalışmada, meslek mensuplarının meslek etiği ile ilgili algı düzeylerinin genel anlamda yüksek olduğu, fakat dürüstlük ilkesinin algı düzeyinin daha düşük seviyede olduğu görülmüştür. Dürüstlük ilkesinin farkında olan meslek mensupları için ilk sırada olduğu görülmüştür. Ayrıca meslek etiği ilke ve kurallara uymanın başında mesleki eğitim ve deneyimin olduğu görülmüştür.

Osagioduwa ve Ogbonmwan (2022) tarafından Nijerya’da 264 kamuda çalışan muhasebe meslek mensuplarına yapılan çalışmada, kamu sektöründeki muhasebe meslek mensuplarının dürüstlük ve tarafsızlık etik kurallarının önemli ölçüde destekledikleri ve dürüstlük ve tarafsızlık etik kurallarına önemli ölçüde bağlı kaldıklarını ortaya koymuştur. Çalışma, Nijerya’da kamu sektöründeki muhasebe meslek mensuplarının bağımsız olmadığını da ortaya koymuştur. Kamu sektöründeki muhasebe meslek mensuplarının gerçek hayattaki işlem ve davranışlarında ise etik kuralları önemli ölçüde kullanmadıkları ve uygulamadıkları ortaya çıkmıştır.

3. ARAŞTIRMA

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın amacı, hipotezleri, verilerin toplanması ve analiz yöntemi, araştırmanın bulguları ve hipotez testlerine yer verilecektir.

3.1. Araştırmanın Etik İzni

Bu araştırmanın bilimsel etik raporu Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 02.06.2021 tarihinde 2021/6 toplantı numarası, GO 2021/264 sayılı kararla alınmıştır.

3.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Antalya ili, Manavgat ilçesinde bulunan Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlerin meslek etiğine ilişkin görüşleri; gelir elde etme unsuru ile etik çelişki caydırıcı etkenler arasında bir ilişkinin olup olmadığını, mesleki saygınlık ile etik çelişki caydırıcı etkenler arasındaki ilişkinin olup olmadığını, meslek etiğine ilişkin görüşlerin ortalamaları ile cinsiyet, yaş, gelir düzeyi, mükellef sayısı, mezuniyet durumu, deneyim yılı durumlarına göre farklılıklarının olup olmadığını araştırmaktır.

3.3. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma kapsamında uygulanan anket formu aracılığıyla muhasebe meslek mensuplarından elde edilen verilerden yola çıkarak aşağıda belirtilen hipotezlere yanıt aranmıştır.

H₁: Muhasebe meslek mensuplarında gelir elde etme unsuru ile etik dışı caydırıcı etkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H₂: Muhasebe meslek mensuplarında mesleki saygınlık ile etik çelişki caydırıcı etkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H₃: Muhasebe meslek mensuplarında meslek etiği algısı ortalamaları ile cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H₄: Muhasebe meslek mensuplarında meslek etiği algısı ortalamaları ile yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H₅: Muhasebe meslek mensuplarında meslek etiği algısı ortalamaları ile gelir düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H₆: Muhasebe meslek mensuplarında meslek etiği algısı ortalamaları ile mükellef sayıları değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H7: Muhasebe meslek mensuplarında meslek etiği algısı ortalamaları ile mezuniyet durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H8: Muhasebe meslek mensuplarında meslek etiği algısı ortalamaları ile deneyim yılı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analiz Yöntemi

Bu araştırma Antalya ili, Manavgat ilçesinde bulunan Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavir Odasına kayıtlı 428 meslek mensubundan tamamına ulaşılmaya çalışılmış ve gönüllülük esasına göre geri dönüş yapan 151 meslek mensubuna 2021 Eylül-2022 Haziran ayları arasında uygulanmıştır. Manavgat Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler meslek odasına kayıtlı muhasebe meslek mensubu toplam sayısı TÜRMOB'un resmi internet sitesinden alınmıştır.

Araştırmada toplam ana kütleinin %35'ine ulaşılmıştır. Araştırmanın ölçeğinin oluşturulmasında, Tülay Yel'in (2018) "Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiği Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bolu'da Bir Araştırma"¹ makalesinden yararlanılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır ve toplamda 32 soru bulunmaktadır. Anket formunun ilk bölümünde 6 sorudan oluşan demografik bilgiler yer almaktadır (Cinsiyet, mezuniyet, yaş, gelir, mükellef sayısı, mesleki deneyim). İkinci bölümünde ise serbest muhasebeci mali müşavirlerin meslek etiğini algılama düzeyini ölçmeye ilişkin 26 soru yer almaktadır. Araştırma ölçeği Ek-1'de verilmiştir. Araştırmada 5'li likert tipi ölçek kullanılmıştır. Verilerin analizinde IBM SPSS 23 paket programı kullanılmıştır.

Ölçek analiz aşamasında 4 ana bölüme ayrılmıştır. Anket ölçeğinin bölümlerine ayrılmasında Tülay Yel'in (2018) makalesinden yararlanılmıştır. Birinci bölümde demografik bilgiler, ikinci bölümde Mesleki Saygınlıkla ilgili ifadeler, üçüncü bölümde Etik Çelişkiye İten Sebeplere ilişkin ifadeler, dördüncü bölümde ise Etik Çelişki Caydırıcı Etkenlere ait ifadeler yer almaktadır.

3.5. Normallik Testi

Parametrik testlerin uygulanabilmesi için verilerin normal dağılım göstermesi gerekmektedir. Kolmogorov-Smirnov, 30 ve üzeri örneklerde kullanılmaktadır ve sig>0.05 olduğunda verilerin normal dağılım olduğunu göstermektedir (Ersöz ve Ersöz, 2019:103).

Araştırmada veriler analiz edilmeden önce normallik testi uygulanmıştır. Meslek etiği algısı ölçeğinde yer alan 26 sorunun ortalaması alınmıştır ve normallik testine tabi tutulmuştur. Bu bilgilere göre elde edilen normallik testi sonuçları Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1: Meslek Etiği Algısı Ortalamaları Normallik Testi

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	Df	Sig.
MESLEKİ ETİK ALGISI	0,102	151	0,001	0,902	151	0

30 ve üzeri örneklerde kullanılan Kolmogorov-Smirnov "Sig" değeri 0,001'dir ve 0,05'ten küçük olduğundan dolayı veriler normal dağılım göstermemektedir. Veriler normal dağılım göstermediğinden dolayı analizde nonparametrik testler kullanılacaktır.

Tablo 2: Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

	Statistic	Std. Error
Skewness	-1,653	0,197
Kurtosis	9,552	0,392

¹ Ölçek izni alınmıştır.

Ayrıca, normal dağılımdan önemli bir sapma olup olmadığını ispatlamak için çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1 ile -1 arasında olması önerilmektedir (Karaman, 2020:48). Sıfıra yakın olan basıklık (kurtosis) değeri normal dağılıma yakın bir şekil oluşturmaktadır ve çarpıklık (skewness) değerinin ise sıfır olması ortada dengelenmiş bir dağılım olduğunu göstermektedir (Çiçek, 2009:58). Araştırmada çarpıklık değeri -1,653 ve basıklık değeri ise 9,552 olduğundan dolayı veriler normal dağılım göstermemektedir.

3.6. Güvenirlilik Analizi

Güvenirlilik, kişilerin anketteki test maddelerine vermiş olduğu cevapların tutarlılığı olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk, 2020:182). Cronbach Alpha değeri cevapların derecelendirme ölçeğinde elde edildiği durumlarda kullanılmaktadır ve testi oluşturan maddelerin bütünüyle ne kadar tutarlı olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk vd., 2020: 115). Cronbach Alpha katsayısı 0.60 ile 0,80 arasında ise ölçek oldukça güvenilirdir (Kayış, 2009: 405).

Tablo 3: Güvenirlilik testi

Cronbach's Alpha	N of Items
0,713	26

Anket formunda yer alan meslek etiği algısı ölçeğinde bulunan 26 adet soru için güvenilirlik katsayısı 0,713'tür. Elde edilen katsayıya göre anket ölçeği oldukça güvenilirdir. Ölçeğinden yararlanılan Tülay Yel'in (2018) "Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiği Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bolu'da Bir Araştırma" isimli makalesindeki güvenilirlik katsayısı 22 madde için 0,702'dir.

3.7. Araştırmanın Bulguları ve Hipotez Testleri

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya ilişkin bulguların ne olduğu ve hipotez testlerin sonuçlarını yer verilecektir.

3.7.1. Araştırmanın Bulguları

Araştırma sonucunda elde edilen demografik bilgilere ve meslek mensuplarının anketteki sorulara verilen cevaplarına ait bulgular şu şekildedir.

Tablo 4: Araştırmaya Katılan Meslek Mensuplarının Cinsiyet, Yaş, Eğitim Durumu, Mükellef Sayıları, Mesleki Deneyim Yılı ve Gelirlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet		F	%	Geçerli %	Birikimli %
Cinsiyet	Kadın	46	30,5	30,5	30,5
	Erkek	105	69,5	69,5	100
Yaş	35 ve altı	59	39,1	39,1	39,1
	36-45	56	37,1	37,1	76,2
	46 ve üzeri	36	23,8	23,8	100
Eğitim Durumu	Önlisans-Lisans	131	86,8	86,8	86,8
	Lisansüstü	20	13,2	13,2	100
Mükellef Sayıları	30 ve Altı	55	36,4	36,4	36,4
	31-60	33	21,9	21,9	58,3
	61-90	36	23,8	23,8	82,1
	91-120	14	9,3	9,3	91,4
	120 ve Üstü	13	8,6	8,6	100
Mesleki Deneyim Yılı	5 yıl ve altı	29	19,2	19,2	19,2
	6-10 yıl	40	26,5	26,5	45,7
	11-15 yıl	32	21,2	21,2	66,9
	16-20 yıl	17	11,3	11,3	78,1
	20 yıl ve üstü	33	21,9	21,9	100
Aylık Gelir	Asgari Ücret ve altı	34	22,5	22,5	22,5
	Asgari Ücret ve üzeri	117	77,5	77,5	100

Araştırmaya katılan meslek mensuplarının cinsiyetlerine bakıldığında yaklaşık üçte ikisinin erkek meslek mensuplarından oluştuğu görülmüştür. Meslek mensuplarının yaşları incelendiğinde genellikle 45 yaş altının çoğunlukta olduğu görülmüştür. Ön lisans ve lisans mezunu meslek mensuplarının sayıca lisansüstü mezunu meslek mensuplarına göre çok fazla olduğu görülmüştür. Mükellef sayısı 90 ve üstü olan meslek mensuplarının araştırmaya katılan mükellef sayıları daha az olan meslek mensuplarına göre sayılarının az olduğu görülmüştür. Asgari ücret üzeri alan meslek mensuplarının sayısının asgari ücret ve altı alan meslek mensuplarının sayısının yaklaşık üç katı olduğu görülmüştür.

Antalya ili Manavgat ilçesinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının mesleki etik görüşlerine ilişkin vermiş oldukları cevapların ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Ölçek İfadelerine İlişkin Ortalamalar ve Standart Sapmalar

MESLEKİ SAYGINLIK	Ortalama	Standart Sapma
SMMM'ler için itibar, kazançtan daha önemlidir.	4,00	1,233
SMMM'ler etik ilkelere bağlı kalırlarsa mesleğin saygınlığı da artar.	4,76	0,574
SMMM'ler, mükellef ile yakın ilişki içinde olsalar dahi, etik ilkelere Vazgeçmemelidir.	4,68	0,617
SMMM'lere mesleki etikle ilgili daha fazla eğitim verilmelidir.	4,4	0,96
Mali denetimin yeterli olmaması ve kamudaki kayırmalar meslek etiğine zarar vermektedir.	4,03	1,055
Bazı meslek mensuplarının gerçekleştirdiği etik dışı uygulamalar mesleğin saygınlığını azaltır.	4,62	0,772
ETİK ÇELİŞKİYE İTEN SEBEPLER		
Meslek hayatımda mesleki etikle ilgili çelişki yaşadığım durumlar ara sıra olmaktadır.	3,34	1,275
Etik çelişkiyi yaşamamın nedenlerin başında daha fazla para kazanma hırsım gelmektedir.	2,03	1,013
Etik çelişkiyi yaşamamın nedenlerin başında etik kuralları yeterince bilmemem gelmektedir	2,05	1,041
Etik çelişkiyi yaşamamın nedenlerin başında müşterileri kaybetme kaygısı gelmektedir.	2,53	1,295
Etik çelişki yaşamamdaki nedenlerin başında yaptırımların yeterince uygulanmaması gelmektedir.	3,5	1,375
Mükellef çıkarı ile kamu çıkarı arasında yaşanan çatışmada tercihim mükellef lehine kullanırım.	2,48	1,124
Müşteriyi kaybetme kaygısıyla tarifenin altında ücret alan meslektaşlarım vardır.	4,59	0,851
Meslekle ilgili yasal olmayan teklifler daha çok küçük işletmelerden gelmektedir.	2,81	1,303
Meslekle ilgili yasal olmayan teklifler daha çok büyük işletmelerden gelmektedir.	2,97	1,191
Mükelleflerin vergiden kaçınma girişimi, muhasebecilerin yaşadığı etik dışı davranışın önemli bir nedenidir.	3,4	1,206
Müşteriyi kaybetme kaygısıyla yasal olmayan müşteri tekliflerini uygulayan meslektaşlar vardır.	4,07	0,984
SMMM'lerin yasal boşlukları mükellefler lehine kullanmaları normaldir.	3,29	1,164
ETİK ÇELİŞKİ ÇAYDIRICI ETKENLER		
Etik dışı davranıştan uzak durmakta önemli bir faktör aldığım eğitimlerdir.	3,67	1,193
Etik dışı davranıştan uzak durmakta önemli bir faktör mesleki deneyimlerimdir.	3,84	1,033
Etik dışı davranıştan uzak durmakta önemli bir faktör meslek örgütünün yaptığı denetimleridir	2,85	1,242
Etik dışı davranıştan uzak durmakta önemli bir faktör cezai yaptırımlardır.	3,13	1,245
Etik dışı davranıştan uzak durmakta önemli bir faktör vicdani yaptırımlardır.	4,06	1,002
Etik dışı davranıştan uzak durmakta önemli bir faktör çevremden gelen baskılardır.	2,29	0,949
Etik dışı davranıştan uzak durmakta önemli bir faktör dini inançlarımdır.	2,97	1,336
Etik dışı davranıştan uzak durmakta önemli bir faktör kültürel çevremle ilgili değerlerimdir	3,67	1,124

Araştırma sonucunda araştırmaya katılan meslek mensuplarının verdikleri cevapların ortalamalarına bakıldığında genel olarak meslek mensupları etik ilkelere bağlı kalırlarsa mesleğin saygınlığının artacağı, mükellefle yakın ilişki içinde olunması durumunda bile etik ilkelerden vazgeçilmemesi gerektiği, mesleki etikle ilgili daha fazla eğitim verilmesi, bazı meslek mensuplarının gerçekleştirdiği etik dışı uygulamaların mesleğin saygınlığını azalttığı, müşteri kaybetme kaygısıyla tarifenin altında ücret alan ve yasal olmayan müşteri tekliflerini uygulayan meslektaşlarının olduğu ifadelerine katılmaktadırlar.

Araştırmaya katılan meslek mensuplarının en az katıldıkları ifadeler ise; etik çelişki yaşamamın nedenleri arasında para kazanma hırslının olması, etik kuralların yeterince bilinmemesi, etik dışı davranıştan uzak durmakta önemli bir faktör çevremden gelen baskılar ifadeleridir.

3.7.2. Hipotez Testleri

Araştırmanın bu bölümünde hipotez testlerine ilişkin sonuçlara ve yorumlara yer verilecektir.

“H1: Muhasebe meslek mensuplarında gelir elde etme unsuru ile etik çelişki caydırıcı etkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.” hipotez testinin sonuçları şu şekildedir.

Gelir elde etme unsuru ile etik çelişki caydırıcı etkenler arasındaki ifadeler arasında bir ilişki olup olmadığının analizi korelasyon hesaplaması yapılarak bulunmuştur. Pearson korelasyon katsayısı, iki sürekli değişken arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını ölçmekte kullanılır. İki değişken arasındaki katsayının yorumu 0 ile 0,25 arası çok zayıf, 0,26 ile 0,49 arası zayıf, 0,50 ile 0,69 arası orta, 0,70 ile 0,89 arası yüksek, 0,90 ile 1,00 arası çok yüksek olarak yapılır (Sungur, 2009:116).

Tablo 6: Gelir Elde Etme Unsuru ile Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler Arasındaki Korelasyon Katsayısı

		Gelir Elde Etme Unsuru	Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler
Gelir Elde Etme Unsuru	Pearson Correlation	1	0,076
	Sig. (2-tailed)		0,354
	N	151	151
Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler	Pearson Correlation	0,076	1
	Sig. (2-tailed)	0,354	
	N	151	151

Elde edilen sonuçlara göre gelir elde etme unsuru ile etik çelişki caydırıcı etkenler arasındaki pearson korelasyon katsayısı 0,076 çıkmıştır. Bu duruma göre meslek mensuplarının gelir elde etme unsurları ile etik çelişki caydırıcı etkenler etik algısı arasındaki ilişki çok zayıftır. Meslek mensuplarının gelir elde etme unsurları ile etik dışı davranıştan uzak durmakta alınan eğitimler, mesleki deneyimler, meslek örgünün yaptığı denetimler, cezai ve vicdani yaptırımlar, çevreden gelen baskılar ya da dini inançlarla ilişkisi çok zayıf çıkmıştır.

“H2: Muhasebe meslek mensuplarında mesleki saygınlık ile etik çelişki caydırıcı etkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.” Hipotez testinin sonuçları şu şekildedir;

Mesleki saygınlık ile etik çelişki caydırıcı etkenler arasındaki ifadeler arasında bir ilişki olup olmadığının analizi korelasyon hesaplaması yapılarak bulunmuştur.

Tablo 7: Mesleki Saygınlık ile Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler Arasındaki Korelasyon Katsayısı

		Mesleki Saygınlık	Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler
Mesleki Saygınlık	Pearson Correlation	1	,280**
	Sig. (2-tailed)		0,001
	N	151	151
Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler	Pearson Correlation	0,280**	1
	Sig. (2-tailed)	0,001	
	N	151	151

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

Mesleki saygınlık ile etik çelişki caydırıcı etkenler arasındaki korelasyon katsayısı 0,280 çıkmıştır. Bu sonuca göre mesleki saygınlık ile etik çelişki caydırıcı etkenler arasındaki ilişki zayıftır. Muhasebe mesleğinin saygınlığı ile etik dışı davranıştan uzak durmakta alınan eğitimler, mesleki deneyimler, meslek örgütünün yaptığı denetimler, cezai ve vicdani yaptırımlar, çevreden gelen baskılar, dini inançlar ve kültürel çevreyle ilgili değerlerle ilişkisi vardır ama zayıftır.

“H3: Muhasebe meslek mensuplarında meslek etiği algısı ortalamaları ile cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.” Hipotez testinin sonuçları şu şekildedir.

Tablo 8: Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Tanımlayıcı Sonucu

	1. Cinsiyet	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Mesleki Saygınlık	Kadın	46	90,38	4157,5
	Erkek	105	69,7	7318,5
	Total	151		
Etik Çelişkiye İten Sebepler	Kadın	46	77,79	3578,5
	Erkek	105	75,21	7897,5
	Total	151		
Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler	Kadın	46	91,74	4220
	Erkek	105	69,1	7256
	Total	151		

Tablo 8’de ortalamalara bakıldığında, kadın katılımcıların mesleki saygınlık etik algısının, erkek katılımcıların mesleki saygınlık etik algısından daha fazla olduğu görülmektedir. Etik çelişkiye iten sebepler etik algısının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmektedir. Etik çelişki caydırıcı etkenler etik algısının, kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonucu

	Mesleki Saygınlık	Etik Çelişkiye İten Sebepler	Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler
Mann-Whitney U	1753,5	2332,5	1691
Wilcoxon W	7318,5	7897,5	7256
Z	-2,698	-0,334	-2,937
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,007	0,738	0,003

a. Grouping Variable: Cinsiyet

Muhasebe meslek mensuplarının meslek etiği algısı ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre farklılığın olup olmadığı Mann Whitney U Testi yapılarak analiz edilmiştir. Tablo 9'a göre meslek etiği algısının mesleki saygınlık ortalamalarına göre Sig değeri 0,007 ($P < 0,05$) olduğundan cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Etik çelişkiye iten sebepler etik algısına göre Sig değeri 0,738 ($P > 0,05$) olduğundan cinsiyet değişkenine göre bir farklılık göstermemektedir. Etik çelişki caydırıcı etkenler etik algısına göre sig değeri 0,003 ($P < 0,05$) olduğundan cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

“H4: Muhasebe meslek mensuplarında meslek etiği algısı ortalamaları ile yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.” Hipotez testinin sonuçları şu şekildedir.

Tablo 10:Yaş Değişkenine Göre Kruskal Wallis Tanımlayıcı Test Sonucu

	2. Yaş	N	Mean Rank
Mesleki Saygınlık	35 ve altı	59	74,31
	36-45	56	75,83
	46 ve üstü	36	79,04
	Toplam	151	
Etik Çelişkiye İten Sebepler	35 ve altı	59	83,78
	36-45	56	74,54
	46 ve üstü	36	65,53
	Toplam	151	
Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler	35 ve altı	59	69,01
	36-45	56	82,5
	46 ve üstü	36	77,35
	Toplam	151	

Tablo 11:Yaş Değişkenine Göre Kruskal Wallis Test Sonucu

	Mesleki Saygınlık	Etik Çelişkiye İten Sebepler	Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler
Chi-Square	0,268	4,004	2,798
df	2	2	2
Asymp. Sig.	0,874	0,135	0,247
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Yaş			

Muhasebe meslek mensuplarında meslek etiği algısı ortalamalarının yaş değişkenine göre farklılığın olup olmadığı Kruskal Wallis testi yapılarak analiz edilmiştir. Tablo 11'e göre mesleki saygınlık etik algısı sig değeri 0,874, etik çelişkiye iten sebepler etik algısı 0,135, etik çelişki caydırıcı etkenler etik algısı 0,247 çıkmıştır. $P > 0,05$ olduğundan dolayı mesleki etik algısı yaşa göre bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 10'da ortalamalara bakıldığında yaş gruplarına göre ortalamaların yakın olması yaşa göre mesleki etik algılarında bir farklılık olmadığını göstermektedir.

“H5: Muhasebe meslek mensuplarında meslek etiği algısı ortalamaları ile gelir düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.” Hipotez testinin sonuçları şu şekildedir.

Tablo 12: Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi Tanımlayıcı Sonucu

	6. Aylık Geliri	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Mesleki Saygınlık	Asgari ücret ve altı	34	75,46	2565,5
	Asgari ücret üzeri	117	76,16	8910,5
	Toplam	151		
Etik Çelişkiye İten Sebepler	Asgari ücret ve altı	34	86,57	2943,5
	Asgari ücret üzeri	117	72,93	8532,5
	Toplam	151		
Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler	Asgari ücret ve altı	34	68,75	2337,5
	Asgari ücret üzeri	117	78,11	9138,5
	Toplam	151		

Tablo 13: Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi Sonucu

	Mesleki Saygınlık	Etik Çelişkiye İten Sebepler	Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler
Mann-Whitney U	1970,5	1629,5	1742,5
Wilcoxon W	2565,5	8532,5	2337,5
Z	-0,083	-1,604	-1,102
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,934	0,109	0,27

a. Grouping Variable: Aylık geliriniz

Muhasebe meslek mensuplarının mesleki etik ortalamaları ile gelir düzeyi değişkenine göre farklılığının olup olmadığı Mann Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Tablo 13'e göre; mesleki saygınlık etik algısını sig değeri 0,934, etik çelişkiye iten sebepler etik algısının sig değeri 0,109, etik çelişki caydırıcı etkenler etik algısını sig değeri 0,270 çıkmıştır. $P > 0,05$ olduğundan dolayı mesleki etik algısı gelir düzeyine göre bir farklılığın olmadığını göstermektedir.

Tablo 12'deki ortalamalara bakıldığında ortalamaların birbirine yakın olması mesleki etik algısının gelir düzeyine göre bir farklılık olmadığını göstermektedir.

“H6: Muhasebe meslek mensuplarında meslek etiği algısı ortalamaları ile mükellef sayıları değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.” Hipotez testinin sonuçları şu şekildedir.

Tablo 14: Mükellef Sayıları Değişkenine Göre Kruskal Wallis Tanımlayıcı Test Sonucu

	4. Mükellef Sayısı	N	Mean Rank
Mesleki Saygınlık	30 ve altı	55	76,74
	31-60	33	74,08
	61-90	36	74,14
	91-120	14	94,61
	120 ve üstü	13	62,88
	Toplam	151	
Etik Çelişkiye İten Sebepler	30 ve altı	55	90,27
	31-60	33	71
	61-90	36	66,58
	91-120	14	79,93
	120 ve üstü	13	50,15
	Toplam	151	
Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler	30 ve altı	55	73,55
	31-60	33	92,85
	61-90	36	66,78
	91-120	14	88,39
	120 ve üstü	13	55,81
	Toplam	151	

Tablo 15: Mükellef Sayıları Değişkenine Göre Kruskal Wallis Test Sonucu

	Mesleki Saygınlık	Etik Çelişkiye İten Sebepler	Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler
Chi-Square	3,917	12,645	10,641
df	4	4	4
Asymp. Sig.	0,417	0,013	0,031
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Mükellef Sayısı			

Muhasebe meslek mensuplarının meslek etiği algısı ortalamaları ile mükellef sayıları değişkenine göre anlamlı bir farklılığının olup olmadığı Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiştir. Tablo 15'e göre mesleki saygınlık ortalaması etik algısı sig değeri 0,417 ($p > 0,05$) olduğundan mükellef sayısına göre bir farklılık göstermemektedir. Etik çelişkiye iten sebepler etik algısı ortalaması sig değeri 0,013 ($P < 0,05$) olduğundan mükellef sayısına göre farklılık göstermektedir. Etik çelişki caydırıcı etkenler etik algısı sig değeri 0,031 ($P < 0,05$) olduğundan mükellef sayısına göre farklılık olduğunu göstermektedir.

Tablo 14'e bakıldığında mesleki saygınlık etik algısı ortalamalarının birbirine yakın olması mesleki saygınlık etik algısının mükellef sayısına göre bir farklılık olmadığını göstermektedir. Etik çelişkiye iten sebepler mesleki etik algısı ortalamalarının birbirine yakın olmaması etik çelişkiye iten sebepler etik algısının mükellef sayılarına göre farklılık olduğunu göstermektedir. Mükellef sayısı 30 ve altı olanların diğer mükellef sayıları farklı olan meslek mensuplarına göre etik çelişkiye iten sebepler etik algısının daha fazla olduğunu göstermektedir. Etik çelişki caydırıcı etkenler mesleki algısı ortalamalarının birbirine yakın olmaması etik çelişki caydırıcı etkenler etik algısının mükellef sayılarına göre farklılık olduğunu göstermektedir. Mükellef sayısı 31-60 olanların, diğer mükellef sayıları farklı olan meslek mensuplarına göre etik çelişki caydırıcı etkenler etik algısının daha fazla olduğunu göstermektedir.

"H7: Muhasebe meslek mensuplarında meslek etiği algısı ortalamaları ile mezuniyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır." Hipotez testinin sonuçları şu şekildedir.

Tablo 16: Mezuniyet Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi Tanımlayıcı Sonucu

	3. Eğitim Durumu	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Mesleki Saygınlık	Ön Lisans-Lisans	131	77,34	10131,5
	Lisans Üstü	20	67,23	1344,5
	Toplam	151		
Etik Çelişkiye İten Sebepler	Ön Lisans-Lisans	131	75,42	9880,5
	Lisans Üstü	20	79,78	1595,5
	Toplam	151		
Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler	Ön Lisans-Lisans	131	79,24	10380
	Lisans Üstü	20	54,8	1096
	Total	151		

Tablo 17: Mezuniyet Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi Sonucu

	Mesleki Saygınlık	Etik Çelişkiye İten Sebepler	Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler
Mann-Whitney U	1134,5	1234,5	886
Wilcoxon W	1344,5	9880,5	1096
Z	-0,972	-0,415	-2,336
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,331	0,678	0,02
a. Grouping Variable: Eğitim Durumu			

Muhasebe meslek mensuplarının eğitim durumlarına göre mesleki etik algısının farklılığının olup olmadığı Mann Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Tablo 17’ye göre mesleki saygınlık etik algısı ortalamalarının sig değerinin 0,331 olduğu, etik çelişkiye iten sebepler etik algısı ortalamalarının sig değerinin 0,678 olduğu görülmüştür. $P>0,05$ olduğundan mesleki saygınlık ve etik çelişkiye iten sebepler etik algısının eğitim durumuna göre farklılığın olmadığı bulunmuştur. Etik çelişki caydırıcı etkenler etik algısı ortalamalarının sig değeri 0,020 ($P<0,05$) olduğundan etik çelişki caydırıcı etkenler etik algısı eğitim durumuna göre farklılığın olduğunu göstermektedir.

Tablo 16’da mesleki saygınlık etik algısı ve etik çelişkiye iten sebepler etik algısı ortalamaları birbirine yakın olduğundan dolayı eğitim durumu ile farklılığının bulunmadığını göstermektedir. Etik çelişki caydırıcı etkenler etik algısının ortalamaların birbirine yakın olmaması ön lisans ve lisans mezunu katılımcıların lisans üstü mezunu katılımcılara göre etik çelişki caydırıcı etkenler etik algısının daha fazla olduğu görülmektedir.

“H8: Muhasebe meslek mensuplarında meslek etiği algısı ortalamaları ile mesleki deneyim yılı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.” Hipotez testinin sonuçları şu şekildedir.

Tablo 18: Mesleki Deneyim Yılı Değişkenine Göre Kruskal Wallis Tanımlayıcı Test Sonucu

	5. Mesleki Deneyim Yılı	N	Mean Rank
Mesleki Saygınlık	5 yıl ve altı	29	76,07
	6-10 yıl	40	74,25
	11-15 yıl	32	71,09
	16-20 yıl	17	70,62
	20 yıl ve üstü	33	85,59
	Toplam	151	
Etik Çelişkiye İten Sebepler	5 yıl ve altı	29	82,29
	6-10 yıl	40	84,63
	11-15 yıl	32	80,33
	16-20 yıl	17	54,06
	20 yıl ve üstü	33	67,12
	Toplam	151	
Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler	5 yıl ve altı	29	72,07
	6-10 yıl	40	69,69
	11-15 yıl	32	92,84
	16-20 yıl	17	76,94
	20 yıl ve üstü	33	70,29
	Toplam	151	

Tablo 19: Mesleki Deneyim Yılı Değişkenine Göre Kruskal Wallis Test Sonucu

	Mesleki Saygınlık	Etik Çelişkiye İten Sebepler	Etik Çelişki Caydırıcı Etkenler
Chi-Square	2,353	8,13	6,43
df	4	4	4
Asymp. Sig.	0,671	0,087	0,169
a. Kruskal Wallis Test			
b. Grouping Variable: Mesleki Deneyim Yılı			

Muhasebe meslek mensuplarının mesleki etik algısı ortalamalarının mesleki deneyim yılına göre farklılığının olup olmadığının analizi Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiştir. Tablo 19’a göre mesleki saygınlık etik algısı ortalamalarının sig değerinin 0,671 olduğu, etik

çelişkiye iten sebepler etik algısı ortalamalarının sig değerinin 0,087 olduğu, etik çelişki caydırıcı etkenler etik algısı ortalamalarının sig değerinin 0,169 olduğu görülmüştür. $P > 0,05$ olduğundan mesleki etik algısının mesleki deneyim yılına göre farklılığın olmadığını göstermektedir.

Tablo 18’de ortalamalara bakıldığında, mesleki saygınlık, etik çelişkiye iten sebepler, etik çelişki caydırıcı etkenler etik algısı ortalamalarının birbirine yakın olması deneyim yıllarına göre bir farklılığının olmadığını göstermektedir.

4. SONUÇLAR

Muhasebe meslek mensuplarının görevi kullanıcılara sosyal sorumluluk kavramının gereklerini yerine getirerek doğru, tarafsız ve güvenilir bilgi sağlamaktır. Meslek mensuplarının yasal mevzuatın yanında mesleki etik ve ilkeleri bilmeleri ve uygulamaları çok önemlidir. Son yıllarda yaşanan etik dışı davranışlardan dolayı muhasebe meslek etiği önemli hale gelmiş ve TÜRMOB tarafından 2001 yılında Mecburi Meslek Kararı ve 2007 yılında meslek mensuplarının uyacakları etik ilkeler hakkındaki yönetmelik çıkarılmıştır.

Kişilerin ahlaklı ve erdemli olmaları ve günlük yaşamında etik kurallara uyması durumunda mesleki etik kurallarına da uyması beklenmektedir. Ancak; Osagioduwa ve Ogbonmwan’ın (2022) çalışmasında bu durumun tam tersi; meslek mensuplarının gerçek hayattaki işlem ve davranışlarda etik kuralları önemli ölçüde uygulamadıkları halde kamu sektöründeki muhasebe meslek mensuplarının etik kuralları önemli ölçüde bildikleri ve uyguladıkları ortaya çıkmıştır. Bu durum kamu sektöründeki çalışan meslek mensuplarının bağımsız olmamasından kaynaklanmaktadır. Akenbor ve Tennyson’un (2014) Nijerya’daki meslek mensuplarına yapılan çalışmasında ise Nijerya’da muhasebe etiğinin düşük düzeyde benimsendiği ortaya çıkmıştır.

Çalışmada Antalya ili Manavgat ilçesinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının mesleki etikle ilgili görüşlerinin yaşa, cinsiyete, mezuniyet durumuna, mesleki deneyim yılına, mükellef sayılarına ve gelir düzeyine göre değişip değişmediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Manavgat ilçesinde faaliyet gösteren meslek mensuplarından 151’ine ulaşılarak anket yoluyla veri toplanmıştır. Veriler istatistiksel analize tabi tutulmuş ve frekans analizi, korelasyon testi, Kruskal Wallis testi, Mann Whitney U testine tabi tutulmuştur.

Araştırma sonucunda; gelir elde etme unsuru ile etik çelişki caydırıcı etkenler arasındaki ilişki çok zayıftır. Meslek saygınlık ile etik çelişki caydırıcı etkenler arasındaki ilişki zayıftır.

Meslek mensuplarının yaşa, gelir ve düzeyi ve deneyim yılına göre meslek etiğine ilişkin görüşlerinde farklı değerlendirmedeği ortaya çıkmıştır. Yılmaz, Yıldırım ve Bahar’ın (2015) çalışmasında 1-5 yıl mesleki deneyimi olan meslek mensuplarının genel etik algısının 16 yıl ve üzeri faaliyet gösteren meslek mensuplarında daha düşük olduğu saptanmıştır. Çukacı’nın (2006) çalışmasında yaş ve mesleki deneyim farkı olmaksızın etik kurallara uygun davrandıkları ortaya çıkmıştır.

Cinsiyete göre bakıldığında mesleki saygınlık ve etik çelişki caydırıcı etkenler etik görüşlerinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Kadın meslek mensuplarının mesleki saygınlık ve etik çelişki caydırıcı etkenler etik algısını erkek meslek mensuplarına göre daha farklı değerlendirdiği ortaya çıkmıştır. Çelik ve Dağdeviren (2015) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Ghazali ve Ismail’in (2013) çalışmasında ise cinsiyetin etik hususlardan etkilenmediği ortaya çıkmıştır.

Mükellef sayılarına göre bakıldığında etik çelişkiye iten sebepler etik görüşlerinde 30 ve altı mükellef sayısı olanların diğer mükellef sayılarına sahip olan meslek mensuplarına göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Etik çelişki caydırıcı etkenler etik görüşleri açısından

ise 31-60 mükellef sayısı olan meslek mensuplarının diğer mükellef sayılarına sahip olan meslek mensuplarına göre farklı değerlendirdikleri ortaya çıkmıştır. Sakarya ve Kara'nın (2010) çalışmasında mükellef sayılarına göre meslek mensuplarının tarafsızlık değişkenine ilişkin meslek etiğine bakış açıları arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Mezuniyet durumuna göre etik çelişki caydırıcı etkenler etik algısının ön lisans-lisans mezunlarının lisansüstü eğitim alan meslek mensuplarına göre daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Sakarya ve Kara (2010) tarafından yapılan çalışmada eğitim düzeylerine göre mesleki etik algısında bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır. Soylu'nun (2010) çalışmasında ise farklı olarak eğitim düzeyi yüksek meslek mensuplarının etik davranışları algılama düzeyinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Muhasebe meslek mensuplarının itibarın kazanımdan daha önemli olduğu, etik ilkelere bağlı kalınırsa mesleğin saygınlığının artacağı, mükellef ile yakın ilişki içinde olursa dahi etik ilkelere vazgeçilmemesi gerektiği, mesleki etikle ilgili daha fazla eğitim verilmesi gerektiği, müşteri kaybetme kaygısıyla tarifenin altında ücret alan ve yasal olmayan müşteri tekliflerini uygulayan meslektaşların olduğu, etik çelişkiden uzak durmakta meslek örgütlerinin yaptığı denetimler, cezai yaptırımlar, vicdani yaptırımlar konularına katıldıkları ortaya çıkmıştır. Yel'in (2018) çalışmasında da benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Etik çelişkiden uzak durmakta meslek örgütünün denetimleri, cezai ve vicdani yaptırımların etkili olduğu konusuna katıldıkları; Kısakürek ve Alphan'ın (2010) çalışmasında da benzer şekilde ortaya çıkmıştır. Ayrıca; Özçelik ve Keskin'in (2017) çalışmasında asgari ücret tarifesi altında defter tutan meslek mensuplarının olduğu ortaya çıkmıştır.

Meslek mensubunun müşteri kaybetme kaygısıyla hareket etmesi, para kazanma hırslının olması, etik kuralları yeterince bilmemeleri, mükellef çıkarı ile kamu çıkarı arasında mükellef yana tercih kullanma, etik çelişkiden uzak durmakta önemli faktörün çevreden gelen baskılar olduğu konularına katılmadıkları ortaya çıkmıştır. Yel (2018) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlar ortaya konmuştur.

Sonuç olarak; genel anlamda meslek mensupları mesleğin saygınlığının önemli olduğunu, meslek etiği ilkelerini bilmenin ve uygulamanın mesleğin saygınlığına önemli katkıları olacağını, mesleki etikle ilgili eğitim verilmesi gerektiğini, mali denetimin yeterli olmadığını ve zaman zaman etik çelişkiler yaşadıklarını; müşteri kaybetme kaygısıyla asgari ücret tarifesi altında ücret alan meslektaşların olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışma; işletmelerde çalışan muhasebe meslek elemanları, denetçiler, bağımsız çalışan muhasebe meslek mensupları ve muhasebe okuyan ya da mezun olan öğrencilere ölçek soruları artırılarak ve daha farklı analiz teknikleri uygulanarak daha kapsamlı bir şekilde yapılabilir.

KAYNAKÇA

1. AKIN, O. ve ÖZDAŞLI, K. (2014). Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Uymaları Gereken Etik İlkelere Uyma Düzeyine Yönelik Meslek Mensupları ile Meslek Yüksek Okulu Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Algıları, Muhasebe Finansman Dergisi, (63): 59-74.
2. AKENBOR, C.O. ve TENNYSON, O. (2014). Ethics of Accounting Profession in Nigeria, Journal of Business and Economics, 5 (8): 1374-1382.
3. ATACAN, T. Ve GENÇ, K. Y. (2020). İş Etiği, Astana Yayınları, Ankara
4. ARSLAN, M. (2012). İş ve Meslek Ahlakı, Dünya ve Türkiye Örnekleri, Siyasal Kitabevi, Ankara
5. AYMANKUY, Y. ve SARIOĞLAN, M. (2005). Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiğine Yaklaşımları ve Balıkesir İl Merkezinde Bir Uygulama, 20.10.2022,

6. AYDIN, İ. (2021). Yönetmel, Mesleki ve Örgütsel Etik, Pegem Akademi, Ankara
7. AYVAZ, E. Ve GEÇKİL, T. (2018). Muhasebe Mesleğinde Etik: Muhasebe Meslek Mensuplarının Tutumlarını Ölçme Sorunsalı, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 53 (1): 17-33
8. BİLEN, A. ve YILMAZ, Y. (2014). Muhasebe Mesleğinde Etik ve Etiklere İlgili Çalışmalar, Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2 (6): 57-72
9. BÜYÜKÖZTÜRK, (2020). Veri Analizi El Kitabı, İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum, Pegem Akademi, Ankara.
10. BÜYÜKÖZTÜRK vd. (2020). Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem Akademi, Ankara
11. ÇAĞLAR, D. (2019). Muhasebe Meslek Etiğinin Algılanma Düzeyi: Karabük İli Örneği, Yüksek Lisans Tezi Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı.
12. COHEN, J.R.; PANT, L.W. ve SHARP, D.J. (2001). An Examination of Differences in Ethical Decision-Making Between Canadian Business Students and Accounting Professionals, Journal of Business, 30: 319-336.
13. ÇELİK, İ. Ve DAĞDEVİREN, İ.E. (2015). Muhasebe Meslek Mensuplarının Etik Algılamaları ve Muhasebe Meslek Mensuplarının Etik Dışı Davranışlara Yönlendiren Faktörler: Göller Bölgesinde Bir Araştırma, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 8 (1): 67-89
14. ÇETİN, C.A. ve DAĞLI Şahin S. (2014). Muhasebe Meslek Etiği ve Meslek Mensuplarının Etik Hakkındaki Görüşleri Üzerine Isparta İlinde Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2 (20): 55-84
15. ÇİÇEK, Eda. U. (2009). “Güvenirlilik Analizi”, s.51-61, (Ed.) KALAYCI Ş., SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım, Ankara
16. ÇİÇEK vd. (2013). Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiğine Bakış Açılıarı: Kırklareli İlinde Bir Araştırma, Tekirdağ S.M.M.M. Odası, Sosyal Bilimler Dergisi, (2): 1-20.
17. ÇUKACI, Y.C. (2006). Kamuyu Aydınlatmada Muhasebe Meslek Elemanının Etik Anlayışı ve İzmir İlinde Bir Uygulama, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(1): 89-111.
18. DEMİR, B. (2015). Muhasebe ve Denetim Mesleğinde Etik. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 4(4), 341-352.
19. DİNÇ, E. ve KAYA, U. (2006). Muhasebe Meslek Mensuplarının “Meslek Ahlakı Kuralları” Açısından Hizmet Satın Alanlar Tarafından Algılanma Biçimi Üzerine Bir Araştırma, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, (17):139-152.
20. ENOFE, A.O., UTOMWEN, O.A. ve DANJUMA, E.J. (2019). Ethics and Accounting Practice in Nigeria, https://ijaar.org/articles/volume1-Number2/Ethics_and_Accounting_Practice_in_Nigeria.pdf. Erişim Tarihi:31.01.2023
21. ERGÜN, H. ve GÜL, K. (2005). Muhasebe Mesleği Etik Kuralları ve Bu Kuralların Meslek Mensuplarınca Algılanışı, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (25): 144-154.
22. ERSÖZ, F. ve ERSÖZ, T. (2019). SPSS ile İstatistiksel Veri Analizi, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

23. FİDAN Erol, M. ve SUBAŞI Ş. (2014). Muhasebe Meslek Mensubu Adaylarının Etik Algıları: İstanbul İli Örneği. *Muhasebe Finansman Dergisi*, (64): 111-130.
24. GHAZALI, N.A.M. ve ISMAIL, S. (2013). The Influence of Personal Attributes and Organizational Ethics Position on Accountants' Judgments: Malaysian Scenario, *Social Responsibility Journal*, 9 (2): 281-297.
25. GÜLER, M., HEYBET, K. ve BUDAK, S. (2022). Örgüt Dinamiği Olarak Etik, (Ed.) ALTINBAY, A., *Muhasebe Meslek Mensupları Etik Kodlar Ölçeği*, Gazi Kitabevi, Ankara
26. GÜNEY, C. ve BİÇER, S. M. (2016). Muhasebe Meslek Etiği ve Erzincan İlinde Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (45), 790-802.
27. GÜR, E. (2018). Muhasebe Meslek Etiği, *Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2): 413-449.
28. GÜRBÜZ, H. ve YILMAZ, V. (2016). Muhasebe Meslek Etiği ve Eskişehir İl Merkezinde Bir Uygulama, https://www.researchgate.net/publication/308890790_MUHASEBE_MESLEK_ETIGI_VE_ESKISEHIR_IL_MERKEZINDE_BIR_UYG_ULAMA, 01.01.2022.
29. İŞGÜDEN, B. ve ÇABUK, A. (2006). Meslek Etiği ve Meslek Etiğinin Meslek Yaşamı Üzerindeki Etkileri, *Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (16):59-86.
30. KARACAN, S. (2014). *Etik Kavramı ve Muhasebe Meslek Etiği*, Umuttepe Yayınları, Kocaeli
31. KARAMAN, P. (2020). "Temel Kavramlar", s. 27-51, (Ed.) ORÇAN F., *Sosyal Bilimlerde İstatistik Excel ve SPSS Uygulamaları*, Anı Yayıncılık, Ankara.
32. KAYA H. ve DURMUŞ A. F. (2022). Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiği Hakkındaki Algı ve Tutumlarının İncelenmesi: TRB1 Bölgesinde Bir Araştırma. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1): 184-210.
33. KAYABAŞI, R. (2018). İşyerlerinde Meslek Etiği Değerlerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Üzerine Etkisi, *Mesleki Bilim Dergisi*, 7 (3): 420-430.
34. KAYIŞ, A. (2009). "Güvenirlilik Analizi", s.401-420, (Ed.) KALAYCI Ş., *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
35. KILLI, M., TÜRKOĞLU, H. ve GÜLMEZ, C. (2018). Muhasebe Meslek Mensuplarının Etik Algısı: Malatya İlinde Bir Araştırma, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11 (1): 45-62.
36. KISAKÜREK, M. M. ve ALPAN, N.(2010). Muhasebe Meslek Etiği ve Sivas İlinde Bir Uygulama, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (47), 213-228.
37. KIZIL vd. (2015). Yalova İlinde İkamet Eden Meslek Mensuplarının Muhasebe Etik Algısı. *Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1):6-31.
38. KUTLU, H.A. (2011). *Muhasebe Meslek Ahlakı*, Nobel Yayınları, Ankara
39. KUTLU, H. A.(2008). Muhasebe Meslek Mensupları ve Çalışanlarının Etik İkilemleri: Kars ve Erzurum İllerinde Bir Araştırma, *Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 63 (02): 143-170.

40. KÖSE, E. ve ALDEMİR, M.E. (2018). Muhasebe Meslek Mensuplarının Etik Dışı Davranmaya Yönelten Sebepler Üzerine Bir Araştırma: Kırıkkale Örneği, *Ijbemp Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*, Yıl: 3, 2(1): 35-48.
41. OSAGIODUWA, L.O. ve OGBONMWAN, E.E. (2022). Professional Accountants Codes of Ethics and The Public Sector Experience, *Journal of Accounting and Management*, 12 (3): 18-42.
42. ÖZÇELİK, H. ve KESKİN, S. (2017). Muhasebe Meslek Etiği ve Uygulamaları: Batı Akdeniz Bölgesinde Bir Araştırma, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2): 138-150.
43. MEGEP, Mesleki Gelişim, Meslek Ahlakı ve Ahilik Kitapçığı, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2016
44. ÖZÇELİK, H. ve ANGI G. G. (2017). Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiği ve Etik İnkilem Algıları: Antalya İli Örneği, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, (50):141-158.
45. ÖZTÜRK, S. ve KUTLU, H.A. (2019). Muhasebe ve Etik, Gece Akademi, Ankara
46. SAKARYA, Ş. ve KARA, S. (2010). Türkiye’de Muhasebe Meslek Etiğine Yönelik Düzenlemeler ve Meslek Mensupları Tarafından Algılanması Üzerine Bir Alan Araştırması. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 12 (18): 57-72.
47. SUBAŞI, Ş., FİDAN EROL M. (2015). Muhasebe Meslek Mensubu Adaylarının Etik Eğitimi Görüşleri. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 17 (3): 667-700.
48. SUNGUR, O. (2009). “Korelasyon Analizi”, s. 113-128, (Ed.) KALAYCI Ş., SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
49. SOYLU, Y. (2010). Muhasebe Meslek Mensuplarının Eğitim Düzeylerinin Meslek Etiğinin Algılanması Üzerindeki Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
50. TUĞAY, O. ve KILIÇ, M. B. (2017). Meslek Etiği ve Muhasebe Meslek Mensuplarının Etik Sözleşme Algısının Kuramsal Modeli. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (22):542-554.
51. TÜRMOB (2001). Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Meslek Ahlak Kuralları ile İlgili Mecburi Meslek Kararı, https://turmob.org.tr/Arsiv/FCKEditor/userfiles/file/Yonetmelik_MMKarari_Yasa_10_4_2018/5-Meslek%20Ahlak%20Kur_Mec_Mes_Kar_.pdf. Erişim Tarihi: 03.02.2023
52. TÜRMOB (2007). Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/10/20071019-8.htm>. Erişim Tarihi: 03.02.2023
53. TÜRMOB, Meslek Etiği, <https://www.turmob.org.tr/ekutuphane/detailPdf/4b8e1eb0-112f-4812-b0e7-dc0b922b61a2/meslek-etigi>. Erişim Tarihi:02.02.2023
54. YALÇIN, S. (2011). Muhasebe Meslek Mensupları ve İşletmelerin Etik Konusunda Tutumları: Türkiye Araştırması, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/426918>, 02.01.2021.

55. YEL, T. (2018). Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiği Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bolu'da Bir Araştırma. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(2): 165-184.
56. YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
57. YILDIZ, G. (2011). Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği ve Kayseri İl Merkezinde Bir Uygulama, Erciyes Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (36): 155-178.
58. YILMAZ vd. (2015). Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Mesleki Etik Algısı: Samsun Örneği. Muhasebe Finansman Dergisi, (65), 27-42.
59. <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 03.02.2023